

ZVONČEK

LISTOV PODOBAMI
ZA SLOVENSKO
MLADINO

Štev.
3.

Leto
VII.

VSEBINA:

1. Pomladi v pozdrav. <i>Borisov</i> . Pesmi	49
2. Mraz. <i>Sokolov</i> . Pesem	50
3. Misli potujejo. <i>Fran Žgur</i> . Pesem	50
4. Mladi ribič. <i>Žirov</i> . Povest	51
5. Bolnica. <i>E. Gangl</i> . Povest s podobo	54
6. Polrazvita roža. <i>Bogomila</i> . Pesem	56
7. Bela Ljubljana. <i>Lađ. Ogorek</i> . Popis z 8 podobami	57
8. Prebrisana Belčičevka. <i>Juraj Pangrac</i> . Povest	61
9. Kos in trnjolica. <i>Mihael Levstik</i> . Basen	65
10. Ptičice se uče peti. <i>Leon Poljak</i> . Pesem s podobo v barvotisku	67
11. Odplavala je z njim . . . <i>Andrej Rapè</i> . Spominska črtica	67
12. Kaznovana sirovost. <i>Mihael Levstik</i> . Povest	70
13. Pouk in zabava. Zastavica v podobah. <i>Fr. Rojec</i> . — Stroj za pečačenje pisem. — Hiša z 49 nadstropji. — Največji gozdi. — Število zvezd. — Lekarne na Ruskem. — Štiri-stoletna želva. — Največ kozuhovine. — Devetkrat novo mesto. — Ruske gosi. — Svetovni pridelek pšenice. — Čaj kitajskega cesarja. — Velikan. — Rešitev besedne naloge v drugi številki	71

Klišee podob, ki jih priobčujemo med opisom Ljubljane, nam je iz prijaznosti posodil g. Ivan B o n a č, trgovec in knjigovez v Ljubljani. Za to prijaznost izrekamo g. Bonaču najlepšo zahvalo.

Prošnja usmiljenim srcem.

V danačni številki priobčujemo spis g. nadučitelja Andreja Rapéta, kjer nam opisuje veliko bedo osirotele rodovine svojega prijatelja. — Ako more kdo naših čitateljev utrpeti kako darilce, naj nam ga pošlje, da z njim ublažimo trpljenje in bol ubogih ljudi. Lahko pa pošlje dar kar g. Andreju Rapétu, nadučitelju v Smledniku na Gorenjskem. — Imena darovalcev in njihov darove bomo objavljali na tem mestu.

„Zvonček“ izhaja 1. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 5 K, pol leta 2 K 50 h, četrta leta 1 K 25 h.

Izdajatelj, upravnik in odgovoren urednik: **Luka Jelenc**, učitelj v Ljubljani, Rimska cesta št. 7.

Rokopise je pošiljati na naslov: **Engelbert Gangl** v Idriji.

Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“.
Tiska „Narodna tiskarna“ v Ljubljani.

Štev. 3.

V Ljubljani, 1. sušca 1906.

Leto VII.

Pomladi v pozdrav.

Pomladanskemu solncu.

<p>Zašumele so vesele pomladanske sapice; solnce smelo goram vzelo je snežene kapice.</p>	<p>Solnčni žarki zimi-starki plašč ledeni vzeli so, ptički hladno pesem zadnjo ji v slovo zapeli so.</p>	<p>O življenju in vstajenju sanjajo že gozdi vsi. Sveti, sveti, solnce, neti radost pomladanskih dni!</p>
---	--	---

Starčkova pesem.

<p>Za gorami, za vodami daljnimi zlatožarna, nepovratna pomlad spi . . . Mehke sape lice cvetno ji nalahno božajo,</p>	<p>najsladkejši jo duhovi cvetnih polj obkrožajo.</p> <p>A nikdar več ne povrne pomlad ta se k nam nazaj; enkrat le je zacvetela —</p>	<p>usahnila v vekomaj . . .</p> <p>V srcu cvela ta je pomlad, v srcu mladem brez skrbi — a zašla je z zlato srečo mladih, nepozabnih dni . . .</p>
--	--	--

Hej, na prosto!

<p>Hej, na prosto, na polje, urno cesto pod nogé! Kot vojniki, konjeniki mali, srednji</p>	<p>in veliki v četo vsi zberimo se, moško vsi držimo se.</p> <p>Pike-poke kot mlatiči vsi naenkrat</p>	<p>se fantiči ceste dotikujejo, noge spet dvigujejo.</p> <p>Le debeli, mali Tonček in okrogel</p>
--	--	---

kot bonbonček
ne prestavlja nog nič prav,
kot da bil bi vrtoglav.

V prednjega se
zaletuje,
zadnjega spet

nadleguje,
a najhujši ga kalop
zvrne kakor veter snop . . .

Zima in pomlad.

Reke zašumele so,
oživele trate,
ptički nam naznanjajo
čas pomladi zlate.

Kot da sanje plavajo
na zemljó ponoči,
vrti zašepčejo
nam o svoji moči.

Mrtvo in osamljeno
je pozimi drevje,
pesem o pomladi nam
zdaj šumi vejevje.

O cvetovih nam šumi
in sadovih zlatih,
ko v deželo prihiti
jésen, rok bogatih.

Pod drevesi golimi
stari mož koraka,
mladih se spominja dni
in bolestno plaka . . .

Borisov.

Mraz.

*Cin, cin, cin . . . Po belem snegu
radostno sani drčé,
konjič hrska in režeče,
režek mraz po polju gre.*

*Režek mraz, ej, starec sivi,
v topli kožuh je zavit,
v dolgih škornjih gre po polju,
s toplo kučmo je pokrit.*

*Na sani pa tiho sede
prav tik mene tisti čas,
jaz pa tožim, bridko tožim,
da mi mraz je — hu-ú! — mraz! . . .*

Sokolov.

Misli potujejo.

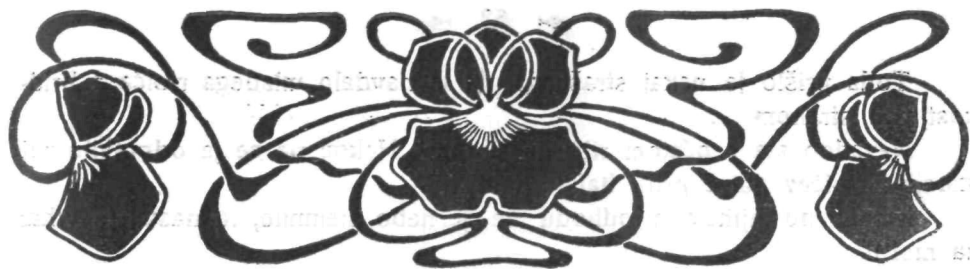
*Spe oblak na topli jug,
ptiček drobni mu je drug.
Trefji jaz bi z njima šel,
ko peruti bi imel . . .*

*Vzame drobno ptičko val,
veter je oblak razgnal:
Misli, želje črez morjé
spo in nič se ne zrosé.*

*Vendar misli, vzdih srca,
poč dobe si črez morjá —
Spo veselo, ni jim mar,
ko gre črez morjé vihar.*

*Spo v daljavo, kjer drevo
nudi ti oranž zlato.
Jaz jih vzamem, grem domov
skoz vihar in šum valov!*

Fran Žgur.

Mladi ribič.

Špisal Žirov.

Ognjena večerna zarja je rdečila zapad. Svetikali so se morski valovi, kot bi jih zlatila nevidna roka. Solnce je že davno zašlo. Polagoma je padala na zemljo noč.

Pokoj je zavladal nad vso pokrajino; le redko je zašumelo morje ob skalnatih pečinah.

Ribiči so se vračali z morja posamezno, le redko dva v enem čolnu. Bili so videti vsi nekako otožni in molčeči. Na bregu so privezali čolničke, razmetali prazne mreže na suho in počasi odhajali proti bližnjemu mestecu.

Časih se je oglasil starček in tožil o slabih časih, ker ni več zaslužka. In prikimali so mu drugi, gledaje v tla, vsak vtopljen v svoje misli. — —

„He, Antonio, koliko si nalovil popoldne?“

Star, ves obrasten ribič je stal pred nedoraslim mladeničem, ki je privezaval čoln k bregu.

„Prav nič, stričko,“ odgovori Antonio. „Nastavil sem zaman kakor mnogo drugih. Danes je že tretji dan, ki mi ne poplača truda.“ —

„In kako je z materjo?“

Deček molči. Težko mu postane pri srcu, ko se spomni nanjo.

„Slabo je, stričko,“ reče po precejšnjem molku zopet Antonio.

Prišlo je še nekaj ribičev, ki so odšli proti mestu. Samo Antonio je še ostal pri svojem čolnu. Sedel je na breg, ker je bil jako utrujen.

In ko je tako sedel pri morju in gledal, kako so vstajale nad vodami lahne meglice, so se porajali v njegovem srcu spomini na dogodke, ki jih je doživel, dasiravno še tako mlad . . .

* * *

Antonio je bil sin ubogega istrskega ribiča. Ves narod se je pečal z ribarjenjem, in tudi Antonia je zadela ta usoda. Ribe, ki so jih nalovili, so prodajali v mesto. Seveda zaslužek ni bil obilen, a živelo se je že za silo.

Ko je imel Antonio 12 let, je šel z očetom na morje. O, to morje, to veličastvo stvarstva, kako ga je vzljubil, ko je prvič veslal po njem! Kroginkrog samo vodovje, ki nalahno pošumeva! Solnce zlati valove, in zdi se človeku, kot bi se kopali solnčni žarki v njih . . .

Toda prišlo je nekaj strašnega, ki je navdalo mladega ribiča z bridkostjo in strahom . . .

Navadno sta z očetom ribarila skupaj. Nekoč pa se je odpravilo več starejših ribičev daleč proti Italiji . . .

Kmalu po njihovem odhodu se je nebo stemnilo, in nastal je vihar na morju.

Vsi so trepetali za onimi, ki so bili na morju. Nihče ni znal, kakšna usoda jih čaka, ali se reši kdo, ali požro vse mrzli valovi.

In prišla je strašna vest, ki je hudo zadela mnoge rodovine. Samo dva čolnarja sta se rešila izmed onih, ki so pluli proti Italiji. Med ponesrečenci je bil tudi Antonijev oče. —

* * *

Od tedaj je bil ubogi Antonio ves drugačen. Njegov mladi, lepi obraz je postal bolj resen in videti je bil nekoliko let starejši. Prej tako vesel in zabaven mladenič je postal hipoma žalosten in tih. Pri lovu je bil spreten kot malokdo in trudil se je še mnogo bolj kot one čase, dokler mu je živel oče. Zdaj je moral sam preživljati sebe in mater, kar pa pri takem delu ni šala . . .

Po očetovi smrti je začel že skoro sovražiti morje in rekel je materi, da gre v mesto služit. Toda mati ga je prosila, naj se drži tega, česar ga je učil oče.

In dečko je slušal. Hodil je zopet z drugimi na morje. In ko je časih ob svetlih večerih veslal proti obrežju, se je v solzah spominjal ubovega očeta in molil tiho zanj. Dozdevalo se mu je vselej, kot bi molili valovi z njim, tako lepo in skrivnostno so mu šepetali na uho. In začel je zopet ljubiti to veličastno morje, ki ga je redilo, ki je njegova druga domovina in očetov — grob.

In sklenil je deček, da ostane vse svoje življenje na morju. Že iz spoštovanja do očeta ni mogel ostaviti tega kraja.

* * *

Spomini na te dogodke so šli nocoj mimo dečkove duše in zbudili v nji tiho žalost.

A prišla je k tem žalostnim spominom še druga bridkost, ki mu je vznemirjala mlado srce.

Vsenaokrog je bilo že temno, in vsi ribiči so bili že doma, le on ni mogel proti mestu. Doma mu je ležala bolna mati, ki je zanjo tako skrbel, a danes se ni mogel odpraviti k bolnici. A kako naj bi tudi šel — s praznimi rokami! Vselej ji je prinesel kaj boljšega, kadar je bil lov dober — a danes ji ne more postreči . . .

Denarja nima, a izposoditi si ga ne more, ker bi gotovo težko vrnil, če bi še par dni ne ulovil ničesar.

Bilo mu je hudo, da bi zajokal na glas; a sramoval se je samega sebe.

Nad bregom se je vila cesta, kraj nje je raslo nizko grmovje. Antonio je sedel za grm in premišljal o svoji usodi. Misli je, kako bi si pomagal iz zadrege. Mati je bila že dolgo časa bolna, in moral je imeti nekaj denarja za zdravnika. Misli je in misli, kaj naj stori, a siromak je bil vedno pri istem. Delaj, delaj, mu je veleval notranji glas . . .

On pa je legel na tla in zajokal na glas, da je odmevalo v gluho in mrtvo noč . . . Dolgo časa je tako ležal in težko ječal. V srcu je imel zavest, da dela, a vendar mu je bilo težko, ker si je misli, da se morda še premalo trudi.

Ko je tako ležal kraj ceste, se nenadoma ustavi nekdo pred njim. Bil je mlad, lepo oblečen gospod.

„Kaj ti je, dečko, da jokaš?“

„Težko mi je, gospod,“ odgovori Antonio neznancu.

„Kaj se ti je zgodilo?“

Antoniu se je zdelo čudno, zakaj ga tujec tako izprašuje. Izprva se je sramoval, a ko ga je tujec tako lepo ogovarjal in izpraševal, mu je povedal vse in začel zopet jokati.

Neznani gospod stopi k njemu in mu reče: „Nič se ne boj, dečko! Vse bo boljše! Če si nesrečen pri delu, boš srečen drugje! Ali lahko prodaš ribe, kadar jih kaj naloviš?“

„Težko, gospod.“

„Dobro! Jaz imam veliko družino in poznam še več drugih kmetov iz naše vasi, ki bodo radi kupovali ribe. Vas je ob tej cesti pol ure od tukaj. Prinesi vsak teden enkrat; boš že dobil za trud in za pot, da bosta lažje živela z materjo. Oglasi se v gradu pri meni, kadar prideš. A to imaš za prvo silo.“

Stisnil je gospod dečku v roko srebrn denar in odšel. Deček se je lepo zahvalil in odšel veselo proti domu.

* * *

Od tedaj nosi Antonio ribe v bližnji gradič onemu gospodu, ki mu da več izkupiti zanje, kot zasluži ves teden. In mladenič dobiva vedno več veselja do dela na morju, in srce se mu širi, kadar gleda na to brezkončno ravan, ki preživlja njegov ubogi rod.

Bolnica.

Spisal E. Gangl.

Ni bilo v vasi človeka, ki bi ne poznal Trčkove Ančke. Njen oče je bil edini trgovec v vasi, in vsi ljudje so hodili kupovat k njemu. Ančka pa ni bila nikjer rajša nego v prodajalnici, kjer je gledala, kako so prihajali in odhajali ljudje. A še bolj je gledala očetu pod roke. Prodajal ni samo soli, moke in kave, ampak ljudje so kupovali tudi sladkor. Kolikor ga je kdo zahteval, toliko ga je moral oče odsekati in odtetati. In kadar je sekal sladkor, se je redoma dogodilo, da je odletela drobtinica belega sladkorja z mize na tla ali pa kar v Ančkine roke. Da je našla drobtinica belega sladkorja vedno pot iz Ančkinih rok v njena usteca, ni treba posebej poudarjati. To je umljivo samo ob sebi, a nihče ni vedel tega bolje nego Ančka sama.

Večkrat se je pripetilo, da je bila očetu napoti. Silila mu je prav tja v tesno bližino, da se ji je moral izogniti, ako ji ni hotel s težkimi škornji stopiti na drobno nogo. Zatorej jo je oče vselej ob takih nadležnih prilikah zapodil z osornim glasom k materi, češ, dekle bodi pri materi v kuhinji, a ne očetu v prodajalnici v napotje.

Ančki se je lice nabralo v jok; žal ji je bilo bele sladkosti, ki je nepoužita ležala po tleh. Milo so gledale Ančkine oči, ali izkušnja jo je izučila, da se ne kaže upirati očetovemu povelju. Zato je odšla brez obotavljanja k materi. Spotoma si je otirala solze in premišljala, kako bi dobila nadomestilo za drobni sladki prah, ki ji ga je takorekoč izpred noska ugrabil ostri očetov ukaz. Spomnila se je materinega dobrega srca in dobrega mleka, ki ga je hranila mati v velikem vrču. Kadarkoli je obšla Ančko kakršnažebodi slabost, vselej ji je bolečine potolažila mati z mlekom. Vzela je mati vrč in skodelico, nagnila vrč in napolnila skodelico z mlekom. Vzela je Ančka skodelico, jo nagnila in izpila sladko tekočino: in deklica je bila zdrava!

A ker je poznala Ančka dobro materino srce, je začela preudarjati, ali bi mati tudi ne vzela vrča in skodelice, nagnila vrč in napolnila skodelico, če bi morda Ančka rekla kar tako v šali, da je bolna.

In res!

Kadar je morala izpred očeta in je prišla k materi, ji je bil glas jokav in žalosten, in kar v hipu je bila bolna in zdravila potrebna.

„Ali je naša Ančka zopet bolna?“ je vprašala mati.

„Oh, tako bolna!“ se je lagala Ančka.

In glej, vzela je mati vrč in skodelico, nagnila vrč in napolnila skodelico z mlekom. Vzela je Ančka skodelico, jo nagnila in izpila sladko tekočino: in deklica je bila zdrava!

Ančka pa ni imela rada samo sladkorja in mleka, ampak tudi punčko je imela rada, svojo lepo, veliko punčko. Kakor je bila v vasi samo ena

Trčkova Ančka, tako je bila v vasi tudi samo ena lepa in velika punčka, punčka Trčkove Ančke. Nekoč je dobil oče iz mesta veliko zalogo blaga in vmes je bila tudi punčka. In na nji je bilo zapisano: „To je za Vašo Ančko.“

Zdaj jo je pestovala, zdaj nosila kar pod pazduho, zdaj jo vlekla za seboj: ali brez punčke ni bila nikoli Ančka, še v postelji je ležala poleg nje. Pogovarjala se je Ančka z njo kakor z velikim in pametnim človekom in ji dopovedovala, da bo morala z njo tudi v šolo, da ji ne bo preveč dolgočasno.

Seveda je bila punčka z Ančko tudi tedaj, kadar je prežala v prodajnici na sladkor. A pripetilo se je zopet, da je morala bežati pred težkimi škornji hudega očeta. Tako naglo se je morala umakniti, da ji je padla punčka na tla, a trenutek potem je stal očetov škorenj na nji. Stal je na punčki očetov škorenj z vso svojo težo. Nekaj je zahreščalo, kakor bi kdo prelomil palico. Ančka se je na vratih obrnila in videla, kako se je sklonil oče k tlom, kako je pobral punčko in jo vrgel naravnost Ančki v tresoče roke. Tudi čula je, kako je rekel oče: „Ti nerodnost!“ Samo tega ni vedela, ali velja ta zhadljivka nji ali punčki ali obema skupaj.

Toliko je pa vedela, da se je nekaj zgodilo. Ančka je hitela v kuhinjo. Žalostno je ležala punčka v njenih rokah. Ančka je hotela povedati materi vse od kraja do konca, a matere tedaj ni bilo v kuhinji. Zmeraj je bila tam, samo tedaj je ni bilo. Ančka je začela preiskavati punčko. Pokleknila je na tla in prislonila punčko h klopci. Tako je storila vselej, kadar se je hotela pozabavati z njo. In ko je Ančka prislonila punčko h klopci, tedaj so punčki odpovedale noge, da se je sesedla na tla.

„Oče ji je zlomil noge!“

Ta strašna misel prešine Ančko z vso grozo. Sapa ji zastane. Sama ni vedela, ali naj joče ali naj kliče na pomoč. Ker ni vedela, ali naj joče ali kliče na pomoč, vzame punčko v roke in ji pogleda noge. Res! Tam nad kolenom so ji bile zlomljene. Tja je stopil težki očetov škorenj!

Joj! Kaj sedaj?

K sreči zagleda Ančka na klopci vrč z mlekom.

„Ako pomaga mleko meni, zakaj bi ne pomagalo punčki?“

Vrč v roke, Ančka na klopco, punčka na kolena in mleko bolni punčki v usteca, da ji zaceli zlomljene noge. Lepo je teklo mleko po punčki, po Ančkini obleki in po tleh. Tako je lepo teklo in curljalo, da je prišla tudi mama pogledat, kako zdravi Ančka ubogo bolnico.

Toda preden se je Ančka prav zavedla, je stal vrč visoko na polici, Ančka v kotu, punčka je sfrčala skozi okno, a mamica je iskala šibe, da izbije z njo Ančki vso zdravilsko umetnost.

Polrazvita roža.

*Roža polrazvita
smrti se boji;
rosna solza skrita
ji v očeh leži.*

*Roža polrazvita . . .
Pomladanske dni
mlada zora svita —
rože ne zbudi!*

Bogomila.

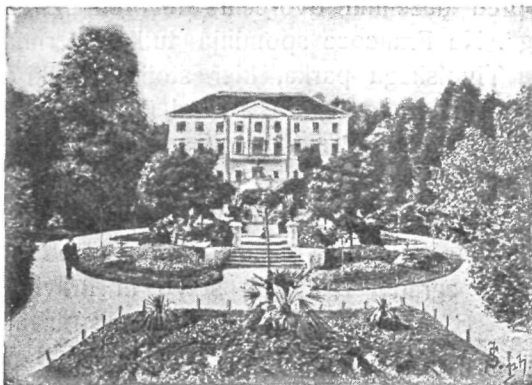
Bela Ljubljana.

Spisal *Lad. Ogorek.*

lavno mesto Kranjskega in središče vseh Slovencev je Ljubljana. Zaradi njene lepote in vabljive, slikovite okolice, zaradi znamenitega razgleda s 364 m visokega Grada, zaradi obilnih šetališč in mikavnih senčnatih gajev jo imenujejo belo Ljubljano. Vse te lepote privabljajo leto za letom vanjo vedno več tujcev, ki Ljubljane ne morejo prehvaliti.

Ljubljana se razprostira v obliki polumeseca okrog Grada. Na zahodu zagledaš Polhograjske dolomite, na severovzhodu kipe v oblake Julijske Alpe in Karavanke z mogočnimi gorskimi velikani. Od severa in severovzhoda te pozdravljajo Kamniške planine, na vzhodu se dviga Dolenjsko gričevje, na jugu in jugozahodu

Tivolski grad.

pa uzreš kranjski Kras. Z Grada pregledaš tudi obširno Ljubljansko barje, ki se razprostira južno od Ljubljane. Z Grada vidiš tudi Ljubljanico, ki teče skozi mesto in ki se odcepi od nje in zopet izteka vanjo 2 km dolgi Gruberjev prekop, ki so ga otvorili leta 1780. Od tamkaj zagledaš tudi Golovec in Šišenski hrib, kjer je Ljubljančanom toliko priljubljeni Rožnik z belo Marijino cerkvico. Vse naokrog stoje razsipane prijazne vasi, odkoder se iztekajo v Ljubljano med plodovitim poljem, lepimi, zelenimi travniki in prijaznimi gozdiči ravne, bele ceste.

O zgodovini Ljubljane pripoveduje profesor Franc Orožen to-le:

Prvi prebivalci so bili mostičarji, ki so stanovali na Šišenskem hribu, Golovcu in Gradu. Uborne svoje kočice so imeli zgrajene na kolih, da so bili varni pred vodo in divjimi zvermi. Za Rimljanov je stalo tu veliko mesto Emona,

ki jo je razrušil hunski kralj Atila leta 452. Začetkom 13. stoletja so dali koroški vojvode Ljubljani meščanske pravice. Pozneje se je polastil mesta češki kralj Otakar II. Tega je premagal cesar Rudolf I. Habsburški, ki je dal leta 1282. Kranjsko svojima sinovoma Rudolfu in Albrehtu. Kranjsko pa je bilo zarubljeno Koroški in je s to deželo pripadlo tirolskemu grofu Majnhardu.

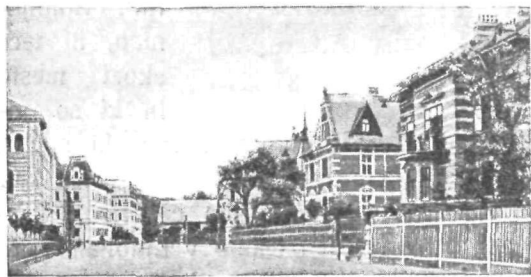
Leta 1335. je dobil Kranjsko avstrijski vojvoda Albreht II. V drugi polovici 14. stoletja je postala Ljubljana glavno mesto vojvodine Kranjske. Cesar Friderik III. je ustanovil leta 1462. ljubljansko škofijo in dal mestu

Cesarja Franca Jožefa cesta.

več novih pravic. Mesto je mnogo trpelo tudi pred turškimi napadi. Kranjska dežela je bila od leta 1809. do 1813. v oblasti francoskega cesarja Napoleona I., ki je ustanovil Ilirijo. Napoleonov namestnik je prebival v Ljubljani. Ko je bil Napoleon premagan, so se zbrali v Ljubljani leta 1821. evropski vladarji. Ta sestanek imenujemo kongres. V spomin na ta dogodek so zasadili na trgu pred deželnim dvorcem drevored „Zvezdo“ in imenovali trg „Kongresni trg“. Na Francoze spominja tudi Lattermanov drevored, ki drži do obsežnega Tivolskega parka, kjer stoji Tivolski grad. Pred njim zazreš spomenik maršala Radeckega. Ta grad je bil nekdanj njegova last, a podaril ga je mestu. Tudi v „Zvezdi“ stoji spomenik tega slavnega vojskovodje.

Leta 1895. se je pripetila Ljubljani velika nesreča. O Veliki noči jo je strahovit potres skoro popolnoma razsul. Toda mesto si je kmalu opomoglo. Po potresu so zgradili več lepih stavb in uravnali ulice, ceste in

Erjavčeva cesta.

trge: iz razvalin je vstalo novo mesto. Med najlepšimi cestami sta „Cesarja Franca Jožefa cesta“ s samimi velikimi in bogatimi hišami in „Erjavčeva cesta“ s prijaznimi hišicami, vile imenovanimi, ki jih obdajajo lepi vrtovi s pisanimi nasadi.

V Ljubljani je 10 cerkvá. Zaradi veličastne in lepe notranjščine je najznamenitejša stolna

cerkev sv. Nikolaja. Glasovit je deželni muzej Rudolfinum. V njem so dragocene zbirke prazgodovinskih in rimskih najdb in izkopnin. Največ pozornosti zbuja one izza dobe mostičarjev. Muzeju je položil temeljni kamen

lefa 1883. cesar Franc Jožef I. — C. kr. licealna knjižnica šteje nad 54.000 knjig in zvezkov in mnogo redkih rokopisov. „Slovenska Matica“ izdaja poučne in zabavne knjige, „Slovenska Šolska Matica“ skrbi za izdajanje knjig, ki pospešujejo razvoj slovenskega šolstva, „Glasbena Matica“ pa skrbi za glasbeni pouk slovenske mladine in pospešuje z izdajanjem glasbenih del povzdigo domače glasbene umetnosti. Deželno gledališče je odprto vsem slojem in vsem stanovom. Tam skrbe z uprizarjanjem resnih in šaljivih iger za splošno vzgojo prebivalstva. Mnogoštevilna narodna društva imajo svoja zbirališča v „Narodnem domu“,

Stolna cerkev.

ki ga je zgradil s prostovoljnimi doneski ves slovenski narod.

Za vzgojo in pouk je v Ljubljani dobro preskrbljeno. Poleg duhovniškega seminarija ima Ljubljana dve gimnaziji, realko, moško in žensko učiteljsko, trgovsko šolo, c. kr. umetno - strokovno šolo, tri obrtne pripravljavnice, obrtno nadaljevalno šolo, dve zasebni učiteljski, 18 ljudskih in meščanskih šol, 7 otroških vrtcev

Muzej Rudolfinum.

in šolo za gluhoneme otroke. Vsi ti šolski zavodi so večinoma v lastnih šolskih poslopih. Slovenci se sedaj z vsemi silami zavzemajo za to, da bi dobili v Ljubljano tudi visoko šolo — slovensko vseučilišče.

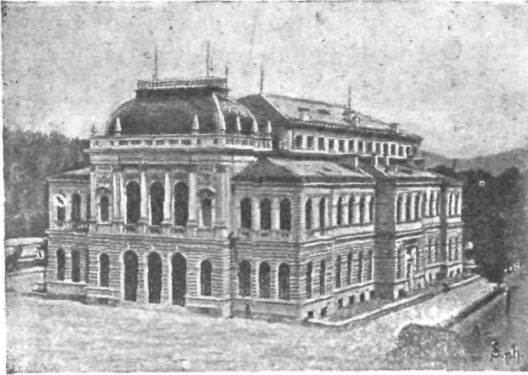
Poleg obeh spomenikov Radeckega stoji v Ljubljani še na Vodnikovem trgu spomenik prvega slovenskega pesnika Valentina Vodnika, na Muzejskem trgu spomenik slavnega zgodovinarja Valvazorja, na Marijinem trgu spomenik največjega slovenskega pesnika Franceta Prešerna in ob mostu čez Gruberjev

Deželno gledališče.

prekop kamenit steber, postavljen v spomin prihoda avstrijskega cesarja Franca I. in cesarice Karoline. Tudi na pokopališču pri sv. Krištofu je več spomenikov ob grobovih slavnih mož. V Ljubljani je 8 mostov. Najznamenitejši je Jubilejski most.

Tak most je v Avstriji samo še v Brnu na Moravskem.

Narodni dom.

Za trgovino in promet ima Ljubljana jako ugodno ležo. Tu se križajo ceste s Štajerskega na Primorsko in s Koroškega na Hrvaško. Ljubljana ima šest železniških prog, ki teko iz treh kolodvorov: z južnega, državnega in dolenskega. Mesto razsvetljuje elektriška razsvetljava, po ulicah pa teče elektriška cestna železnica.

Za zdravo pijačo skrbi znamenit vodovod z izvrstno pitno vodo. Vzdrževanje in upravljanje vseh teh naprav daje poleg velike tvornice za tobak, poleg več tvornic za železo in usnje, poleg več pivovarn, poleg elektrarne, predilnice, več tiskarn in poleg drugih tvornic zaslužka tisočim ljudi in rodovin.

V Ljubljani je sedež deželnega predsednika, knezoškofa, raznih posvetnih in vojaških oblastev in kranjskega deželnega odbora. Te oblasti poslujejo v vladni palači, v knezoškofijski palači, v justični palači, v finančni palači, v deželnem dvorcu in v raznih vojašnicah.

Mestna hiša.

Tudi več dobrodelnih zavodov ima Ljubljana, ki skrbe za siromake in bolnike. Imenujemo samo deželno in vojaško bolnišnico in jubilejsko ubožnico.

Ljubljana, ki šteje danes do 40.000 prebivalcev, ima svoj zakon ali statut. Občinski zastop upravlja torej za deželno stolno mesto Ljubljano posle okrajnega glavarstva ter ima v to svrhu posebne uradnike ali magistrat, ki posluje v starodavni mestni hiši, ki ima lepo posvetovalno dvorano. Mestno hišo so zgradili leta 1714. Na čelu mestni upravi stoji župan, ki ga potrjuje cesar.

Oči vseh Slovencev so obrnjene v središče slovenskega življenja, v belo Ljubljano. Vsi Slovenci žele, da bi se razvijala in rasla bolj in bolj. In to je tudi želja slovenske mladine.

Prebrisana Belčičevka.

Po narodni pripovedki spisal *Juraj Pangrac*.

Povodju pod Šmarno goro je prekopaval kmet celino ter izkopal iz zemlje turško podkev. „Lej, sin,“ je viknil in udaril s krampom po podkvi, da je zazvenela. „Lej, ta je še od onih žalostnih časov, od onih žalostnih turških časov . . .“

Sin je pobral podkev, jo ogledaval na vse strani ter se spomnil vsega, kar mu je pravil oče že tolikrat o onih žalostnih časih . . . Da, tod so divjale turške zveri, tod po naši zemlji, po naši mili slovenski domovini, grabeč, požigajoč, oskrunjajoč . . . Grabile so te zveri trud in sad žuljavih rok naših pradedov; palile jim domove, težko zgrajene in tako priljubljene; starce so pobijale, otročiče nasajale na sulice in kole; sinove, žene in mladenke pa tirale dol v globoko Turčijo, oskrunjajoč njih vero in čast . . .

„Da, oče!“ je prikimal sin, gledajoč s strahom in gnevom na turško podkev, na spomin Turka — psoglavca. „Da, to je spomin na one čase, na one žalostne, grozne turške čase . . .“

Trdo je udaril oče s krampom po trdi grudi. Sin je spravil podkev, nato pa tudi on težko zamahnil po celini. Molče sta delala dalje, a oba sta razmišljala o onih grozno žalostnih turških časih . . .

Kaj vse hudega se je dogajalo našim pradedom v onih časih, o tem bi nam mnogo vedela povedati, ako bi znala govoriti, s krvjo oškropljena in od turških krogel razbita obzidja naših cerkvá, osobito pa nepremagljivi tabori na Marijini gori — tako se je zvala tedaj Šmarna gora — pri Sv. Tilnu nad Repnjami ter pri Sv. Marjeti v Gozdu*) — kakor se je imenovala nekdanj župna cerkev Sv. Marjete v Vodicach. Toda nemi kamen molči. Ne molči pa ustno izročilo naših pradedov ter pisana zgodovina slovenskih pokrajin. Ta nam z opravičenim gnevom riše strašno „turško klanje“, ki se je le prepogostokrat ponavljalo po naši očetnjavi. Hkrati pa proslavlja junaške pradede naše, ki so se borili z ljutim sovragom kot razjarjeni levi „za krst sveti in svobodo zlato“.

Težko in molče sta udarjala s krampom po trdi grudi oče in sin. A ko sta v tretje prekopala do vrha celine, je stalo solnce le še tri pedi nad Triglavom. In tedaj je rekel sin: „Belčičevka iz naše vasi, sem slišal, je pa le uročila Turke ter jim fige pokazala in ušla. Ni li res tako, oče?“

„Resnica je to, ljubi moj sin, resnica. Take premetene in prebrisane ženske pa ne dobiš izlepa kakor je bila Belčičevka. Ha, ko bi znal vsakdo, kogar so pobasali, Turke tako dobro ukaniti ter jim ob belem dnevu zmešati štrečno na celi črti kot ta preprosta, a pogumna žena, potem bi se tem zverem ne skominalo tako jako po naših krajih, to rečem!“

In pravil je oče:

*) Po potresu l. 1895., ki je vodiško cerkev na Gorenjskem docela razrušil, so ta tabor odstranili.

Lej, tam pred našim gozdom, za streljaj v stran od okrajne ceste, tam je stala v onih časih prijazna kmetiška hiša. V tej hiši so prodajali kruh. Tam so bivali Belčičevi.

Nekega dne je bila Belčičevka sama doma, mož in sin sta podirala bukve pod Goro. Pekla je kruh. Ravno je segla po loparju, da bi vzela kruh iz peči, kar ji počí nenavaden peket konjskih kopit na uho. Razmišljati ni utegnila, kaj naj bi to pomenilo; naglo je segala z loparjem po hlebih in jih jemala iz peči. Prijetno je zadišalo po kruhu; zapečen je bil tako lepo, da bi ga sami angelci jedli, ko bi imeli zobe.

Zdaj zaropotejo duri. In ko se odpro, je stal pred prestrašeno gospodinjo čisto pravi Turek, oborožen od nog do glave, z dolgimi mustačami in v širokih hlačah.

Belčičevka obledi ko zid in kar sapo ji zapre. Zdaj ji ni bilo treba še izpraševati, kaj je pomenil peket konjskih kopit. Za Boga, Turki so pridrli zopet v deželo!

Držala je še vedno hlebec kruha v roki, ki ga je bila vzela z loparja, ko je stopil Turek v vežo. Ko bi mogla, bi zavpila na ves glas, da bi jo čula mož in sin pod Goro. A strah jo je tiščal še vedno za grlo, da ni mogla spraviti besedice z jezika. Pa tudi pomagalo bi pač bore malo ali pa nič, ko bi zavpila: kaj bi mogel pomagati mož in sin, ko kar mrgoli Turkov pred hišo! Zbežala bi in se skrila. A kam, kako, ko je povsod Turek, Turek, Turek.

Turek, ki ga je bil poslal poveljnik v hišo, da bi pozvedel kaj natančnega o okolici, je silil z vprašanji v Belčičevko, a iz nje ni bilo spraviti besedice. Stala je kakor okamenela pred ognjiščem z vročim hlebcom v roki in z velikimi, izbuljenimi očmi, iz katerih sta govorila strah in groza.

Zdaj je začel že trdo stopati Turek pred prestrašeno Belčičevko, ko le ni odgovorila na nobeno njegovo vprašanje. Žugal ji je s streljo v očeh in s težko svojo roko . . .

Ubogi ženi se zašibe kolena in vsa se strese. „O Marija z Gore, pomagaj, pomagaj!“ zamoli v srcu. Zdajci ji šine dobra misel v glavo. „Postreži Turku s svežim kruhom!“ ji je rekel dober glas. Hitro iztegne roko ter ponudi rdečehlačarju hlebec. Turek ga vzame ter ga nese poveljniku. Temu je bil kruh tako všeč, da je prav rad vzal še druge hlebe. Belčičevka mu jih je pa še rajša dala. Oh, kako pa je trepetala pred Turki! . . .

Poveljnik reče zdaj: „Nič ne boste požigali te hiše, kjer umejo peči tako okusen kruh; temveč zvežite gospodinjo, polovite še njeno družino ter vse skupaj tirajte v našo deželo. Pri Alahu,*⁾ ne storim jim krivice! Le kruh mi bodo pekli, dober kruh, kakršnega še ni okusil moj jezik, kar živim, in ki ga umeje peči edinole ta Slovenka izpod Marijine gore.

*) Alah = turški Bog.

Izgovorjeno — storjeno. Poiskali so moža in sina, zvezali vsem trem roke z dolgo močno vrvjo, ki so jo pripeli konjem na rep, in hajdi v globoko Turčijo!

II.

Tri dni so že potovali, a v Turčijo še niso dospeli, in tedaj reko Turki: „Belčičevka, ali znaš še boljši kruh speči kakor si ga doma?“

„Lagala bi, ko bi rekla, da ne. Samo lepe bele moke ni,“ je odgovorila, do smrti izmučena.

„E, lepo belo moko bomo že dobili, za to ne skrbi.“

„Pa kvasu ni, mleka, jajec!“

„Ničesar ni na svetu, da bi ne dobil pravi Turek v roke!“

„Potem pa vam spečem dobrega, da nikoli tako. A če bi radi še posebno dober kruh, bom pa prilila vanj še soka dišečih koreninic, in kar v ustih se vam bo stajal kakor ambrozija, tako bo dober.“

„Pa kje bomo dobili dišečih koreninic?“ so jo vprašali zdaj. In ona je odgovorila: „Po žitnem polju rastejo. Če dovolite, jih gremo mi trije iskat?“

„Če vas izpustimo, pa vas več ne bo nazaj!“

„O, prišli bomo, prišli nazaj; saj pravi naš milostni poglavar, da se nam bo v Turčiji dobro godilo. In ko bi ubežali, kaj nam pomaga? Naše noge so trudne in slabe, vaši konji pa iskrī in skočni. In polovili bi nas, in gorje nam potem, ko bi prišli enkrat v nemilost vašemu in svojemu poglavarju in gospodu!“

Turki so se zdaj ustavili in razjahali konje. „Pa pojdite,“ reko, „in naberite dišečih koreninic po žitnem polju. A preden solnce zaide, se morate povrniti. Gorje vam, ko bi se tako ne zgodilo! Poiščemo vas in vam vzamemo brez usmiljenja glave.“

„Ne bo treba,“ reče Belčičevka. Nato pa se odpravijo vsi trije po dišečih koreninic. A ne gredo jih nabirat na zlato žitno polje, ampak v temni les, ki se je razprostiral neizmerno daleč onostran žitnega polja.

Ko so bili že globoko v lesovju, se šele ustavijo, in mati reče: „Oče, ura je prišla, uidi!“ Oče je pogledal po ženi, po sinu, in ta pogled je govoril: „Kaj pa vidva? Ali ne uidemo vsi trije skupaj? Ali hočeta morebiti vidva nazaj k Turkom?“

Mati je brala to v pogledu očetovem. In rekla je: „Oče, midva morava še nazaj, drugače smo izgubljeni vsi. A ponoči uideva. In preden napači mlado jutro, bova že daleč, daleč za tremi gorami.“

Segli so si žalostno v roke in pogledali so si žalostno v oči in pri srcu jim je bilo hudo, da nikoli tako.

„Na snidenje torej čez tri dni pod Marijino goro,“ je izustila mati in si brisala solze. Bilo ji je pri srcu kakor da bi se za večno poslavljalā od moža. „O, Bog daj in ljuba Marija z Gore!“ je vzdihnil popolnoma potrto oče. Sin je objel očeta in prošil: „Oh, oče, ne hodite sami; vsi trije ali pa nobeden; meni kar srce pravi, da vas poslednjikrat gledajo moje oči.“

„Umiri se, moj sin! Dobro sva vse premislila z materjo; edino na ta način je upati, da se nam beg posreči. Lej, moje stare in trudne noge so težke in ne morejo hiteti, kakor bi bilo treba. In ko bi ubežali vsi trije ponoči, bi jaz zaostal, in Turki bi me pobili. Tako pa me vidva dobita jutri že daleč, daleč za tremi gorami, kjer bomo že varni pred zasledovanjem sovragovim.“

Stisnili so si še enkrat roke, zajokali, da bi se jih usmilil tudi kamen ob potu, ter se razšli.

Oče jo je prasnil po temnem lesu dalje preko gore. Kmalu ga je zakrilo košato bukovje. „Nikdar več ne vidim očeta,“ je zajokal iznova sin. Mati mu je obrisala solze in ga tolažila, a je bila sama še bolj tolažbe potrebna. „Tudi meni pravi srce, da se ne vidimo več, Bog se nas usmili!“ je rekla, naglo nabrala upijanljivih, a ne dišečih koreninic, nato pa odhitela s sinkom k Turkom nazaj.

„Pa kaj bova odgovorila, če naju vprašajo po očetu?“ je dejal sin. „Divja zver ga je požrla, porečem,“ je odgovorila mati.

K sreči ni nihče pogrešil očeta. Belčičevka je pripravila za peko. Kakor na igli je hitela. Kruh, ki je vanj prilila soka upijanljivih koreninic, je bil kmalu pečen. Zadišalo je tako prijetno po njem, da so se Turkom kar sline pcedile. „O Marija z Gore, pomagaj, pomagaj!“ je hitela mati in rezala Turkom kruh. In Marija z Gore je res pomagala.

Turki so slastno uživali otrovani kruh ter se neprenehoma zalivali z močno starino, ki so jo uplenili v bližnji grajski kleti. Toda drug za drugim so cepali po tleh kakor muhe, omamljeni in nezavestni. Mati in sin to priliko uporabita ter neopažena izgineta iz turškega tabora . . .

III.

Solnce je stalo že visoko na nebu, ko se jamejo drugi dan prebujati Turki. Glave so jim bile težke, noge negotove. Zdaj se prebudi tudi glavar. S hropečim glasom zavpije: „Vode, studene vode na glavo!“

Naglo so pri glavarju. Z mrzlimi oblaski in z mrzlo vodo mu močijo in hlade razbeljeno čelo. „Hu, a-hu-hu!“ je pihal glavar, se premetaval nemirno na ležišču in se prijemal za razbeljeno glavo. „Pri Alahu, poginiti mi je! Zavdala mi je čarovnica! O, Alah, mogočni Alah, kaznuj nevrednico, maščuj se nad njo in njenim zarodom! Hu, hu, ahu-hu! . . .“

Za nekaj trenutkov je zopet zavpil: „Pa kje imate baburo? . . . Kaj stojite? — Pojdite in pobijte to kačjo zalego! Pogine naj ko pes ob cesti! Črni vrani ji naj izkljujejo oči!“

Šli so, da bi pobili Belčičevko, moža in sina, a teh ni bilo več v taboru. Bili so že bogvekje — za tremi gorami. „Prekanila nas je svojat; ušli so besi!“ so sikali Turki jeze in škripali z zobmi. „Za njimi, za njimi! Žive morate dobiti v pest!“ je vpil glavar srdito ter si od onemogle jeze trgjal obleko s telesa.

Turki so poskakali na čile konjiče in zdrčali na vse vetrove. A dasi so iskali ves dan, zasledili le niso beguncev; ne duha ne sluha ni bilo več po njih!

Turki so kleli, a beguncev le niso mogli prikleti. Glavar, ki je že toliko okreval, da je mogel drugi dan na čilega vranca, je ukazal, še ves zelen od jeze, zanetiti bližnji grad, ki so ga že itak oropali. Turška drhal si je hladila jezo, zroč v velikanski plamen, ki je švigal na vseh straneh iz grajskega poslopja, ter odjezdila dalje v globoko Turčijo . . .

Po mnogih neprilikah in nezgodah sta dospela Belčičevka in sin srečno na svoj dom v Povodje. Za srečno rešitev sta se šla vsako leto povečkrat zahvalit Mariji na Goro.

Mož se ni povrnil. „Samo da bi ga Turki ne ujeli!“ je zavzdihnila Belčičevka vselej, kadar je pravila radovednim ljudem, kako je pekla širokohlačarjem kruh. „Samo da bi ga Turki ne ujeli!“ je torej zavzdihnila pa pristavila: „Zakaj kdor pride Turkom živ v pest, zanj bi bilo boljše, da bi ne bil rojen. A jaz bi jim še rada pekla kruh, samo da bi možu ne storili nič žalega.“

Tako je pravil kmet sinu. Solnce je tedaj že zašlo, da nista vedela kdaj, in storil se je že mrak. Zadela sta težke krampe na ramo ter odkorakala molče domov. Menda sta iznova razmišljala o onih žalostnih in groznih turških časih.

Kos in trnjolica.

Spisal *Mihael Levstik.*

Bila je zopet mila, cvetoča pomlad. Na vrh vitke smreke, ki je rasla ob gozdnem robu, je ob solničnem vzhodu in ob večernem mraku sedel kos. Njegova doneča pesem se je razlegala daleč naokolo, in vse stvari v bližini so slastno poslušale te čarobne glasove. Tudi skromna trnjolica, ki je rasla v družbi drugega grmičja pod smreko, je bila vsa zamaknjena v prelepo kosovo petje.

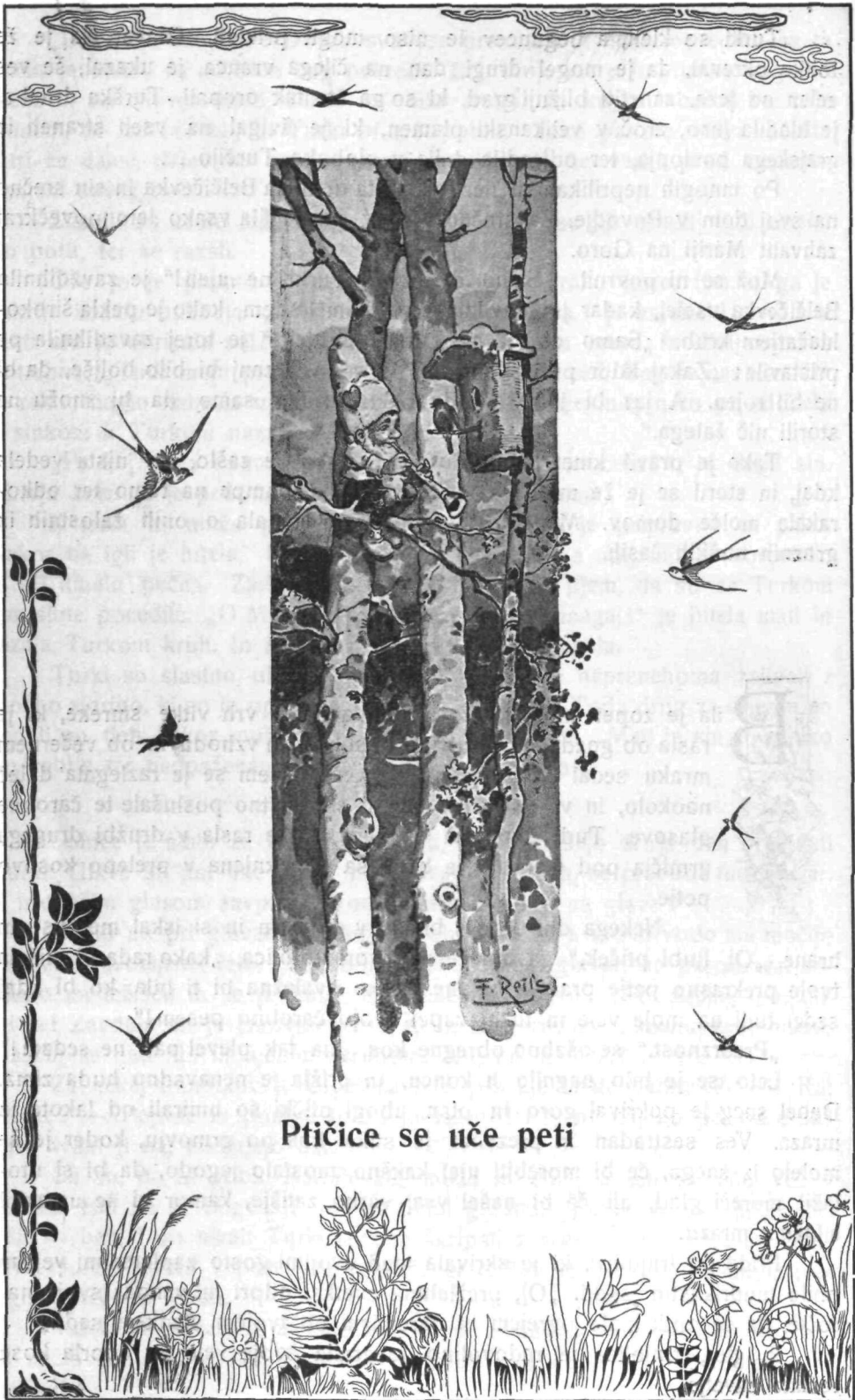
Nekega dne je kos brskal v grmovju in si iskal med listjem hrane. „Oj, ljubi ptiček,“ ga boječe nagovori trnjolica, „kako rada bi slišala tvoje prekrasno petje prav iz bližine. Kako hvaležna bi ti bila, ko bi kdaj sedel tudi na moje veje in tukaj zapel svojo čarobno pesem!“

„Predrznost,“ se ošabno obregne kos, „na tak plevel pač ne sedam!“

Leto se je bilo nagnilo h koncu, in prišla je nenavadno huda zima. Debel sneg je pokrival goro in plan, ubogi ptički so umirali od lakote in mraza. Ves sestradan in prezebel je stikal kos po grmovju, koder je še molelo iz snega, če bi morebiti ujel kakšno zaostalo jagodo, da bi si utolažil moreči glad, ali če bi našel vsaj varno zatišje, kamor bi se umaknil silnemu mrazu.

Pride do trnjolice, ki je skrivala med svojimi gosto zapletenimi vejami obilo modrikastih jagod. „Oj, prežlahтна cvetka, odpri mi vendar svoje naročje, da se ondi malo ogrejem in okrepčam ob tvojem sladkem sadu!“

In glej, trnjolica je radovoljno razgrnila svoje veje ter odprla kosu rešilno zavetje.

Ptičice se uče peti

Ptičice se uče peti.

(K podobi.)

Po zraku pesemca vrši,
od solčnih je prišla strani,
prepolna bajne je sladkosti,
znak je pomladi in mladosti.

Po zraku ptičke plavajo,
veselo se vzigravajo,
glasove sladke slušajo
in pevati izkušajo.

In hipoma polje in log,
vsa zemlja širna naokrog
v kipeči pesmi zazveni:
»Pozdravljen, čas pomladni ti!«

Leon Poljak.

Odplavalala je z njim . . .

Prijatelju F. G., umrlemu 6. svečna 1906, v spomin napisal *Andrej Rapè.*

Preprosta kmetiška soba. Zatohlo je v tej sobi. Osem otrok, mati in oče. Tam ob steni v postelji — bolnik. Ob drugi steni postelja: v nji bolnik. Otroške postelje: po vseh bolniki. Ob peči 10 let stara deklica — edina še zdrava . . . Zunaj v veži stara mamica, ki joka. Vse bolno: oče, mati, otroci! To je dom mojega prijatelja . . .

* * *

Nikdar ti še nisem, ljuba mladina, izročal svojih čuvstev s tako žalostno dušo kot ti jih danes. Vesel sem bil vsekdar, kadar sem ti kaj napisal, vsvesti si, da te zabavam, poučujem, kratkočasim. Nisem ti še kazal svojega duševnega stanja v tej luči. Bolna je moja duša, zakaj prijatelja mi namerava vzeti smrt.

Prijatelja imeti, pravega, zvestega prijatelja — to je velika in redka sreča. Koliko pa je dandanes prijateljev?! Pač res je: „Pravi prijatelji so redki!“ V današnjih časih še celo. In jaz sem imel takega prijatelja, oziroma ga še imam, ali nad njegovo posteljo že veje hladna perutnica smrtnega angela, ki mu dahne na čelo zadnji, smrtni poljub. Pred tem poljubom me je strah, tega angela se bojim v dno duše, saj mi odvzame zlato prijateljsko srce. — Zato je danes, ko ti to pišem, ljuba mladina, moja duša bolna, moje misli so žalostne, moj duh tudi že bolesti utrujen. Ko ti to pišem, morda že vzdigava smrt svojo koso, da požanje dozorelo setev, morda dogoreva luč prijateljevega življenja, morda ugaša pravkar, ali pa

sedaj-le že hiti črna smrt s svojo mrzlo koso iz domovanja prijateljevega izpolnivši svojo dolžnost, dokončavši težko, a neizprosno delo! Moja žalost je težka! Pa čujte, kaj sem vam hotel povedati!

* * *

Pet let je tega, ko sem prvokrat stopil v svoj sedanji dom. V svojem novem domu nisem imel prijateljev. Ni čudo! Ljudje niso poznali mene, jaz nisem še poznal ljudi. Ali po letu dni sem že imel znanca, prijatelje. Če pravim, da sem imel prijatelje, pa ne smete misliti, da je na svetu prijatelj kar v izobilju. Imel sem nekaj prijateljev. In ti prijatelji so bili dobri. Bili so pravi prijatelji. Prijatelja Frančiška štejem k pravi prijateljem. Preprost človek je moj prijatelj. Ni se sicer več učil, razen kar more dati ljudska šola, pa toliko več znanja si je pozneje sam še pridobil z lastno pridnostjo. Zgodovina ga je posebno zanimala. Zgodovino naše ožje, pa tudi širje domovine je poznal prav dobro. Pisava njegova je bila lična, misli, ki jih je napisal — tehtne . . . Nabiral sem svoj čas pevcev. Kakor danes še, tako sem bil takrat prepričan, da je pesem nekaj ključ do ljudske duše. Kakor pravim, sem nabiral pevcev. Med mnogimi se je oglasil tudi moj Frančišek. Nekako boječ je bil v početku, rekel bi, sramežljiv. Ali njegovo lice se je smejalo, oko je žarelo, ko so ga obkrožali zvočni glasovi lepe slovenske pesmi. Takrat Frančišek ni živel na zemlji. Zdelo se mi je, ko sem ga opazoval, da se izprehaja njegov duh gori nekje v velikih, jasnih svetovih, gori, kjer je izvor najlepše pesmi, visoke pesmi!

In peli smo. Koliko veselih trenutkov nam je ustvarila slovenska pesem! Prav kot vi, mladi prijatelji, tako smo bili možje, dozoreli možje v pesmi mladi, veseli, živi. Peli smo. Pet let smo peli skupaj. In v občevanju s pevci, v poučevanju petja so se mi odpirale duše, in gledal sem prijateljevo srce kot v zrcalu. Duša Frančiškova se mi je zdela kot oltar, ki na njem zažiga prijateljstvo svojo veliko daritev. Kako sem ljubil Frančiška! Da, moj ljubi, dobri prijatelj! Za vse lepe trenutke, ki sem jih užil v sladki zavesti, da imam pravega prijatelja, sem ti dolžan veliko hvale! Oh, Frančišek! In niti videti te ne morem na smrtni tvoji postelji! — Ti me umeš in tudi veš, zakaj . . . Nalezljiva bolezen se je naselila pri nas. In huda je ta bolezen. Več žrtev je že zahtevala! Tudi prijatelj je obolel na tej bolezni; za njim žena, potem otrok za otrokom. In prišel je od oblasti ukaz, da nihče bolnikov, obolelih za to boleznijo, ne sme obiskati.

Pa leži prijatelj z bolno družino sam v svoji zatohli sobi. Po zdravilih diši v nji in po bolezni.

„Mama, mama! Lačen, lačen, lačen! . . .“ se oglašajo otroci, majhni otroci od 1. do 14. leta.

Ali mama molči, ne razume klica nedolžnih otrok. Brez zavesti leži v postelji, njene oči so motne. Z vsakim trenutkom tudi pri nji kot pri očetu pričakujejo smrti. In osem nedoraslih sirot ostane — brez ljubeče matere; brez skrbnega očeta . . .

Slabotna postava se sklóni malo v postelji. Prijatelj moj, oče teh nedolžnih otrok je. Pri polni zavesti je. Ni mu usojeno, da bi to neizrazno bedo pretrpel v nezavesti. „Ljubi moji,“ de s slabotnim glasom. „Jesti ne smete. Zdravnik je prepovedal. Oh, saj je tudi On trpel,“ je zašepetal, in oko mu je strmelo v Križanega na steni.

„Oče, zebe, zebe, zebe!“ so klicali slabotni glasovi otrok sem iz kota.

„Zavijte se,“ je zadržel oče. Solza mu je zatrepetala v očesu. „Jaz ne morem s postelje, da vas odenem,“ je dejal, in debela solza mu je zdrknila na lice. Kak je njegov obraz! Kje je prejšnji veseli Frančišek?! Nič ni več prejšnjega na njem. Oči so mu globoko udrte, glas votel. Brez moči je, ves je brez volje. Frančišek! Je-li vse to mogoče?! . . .

Nepremično strmi mati v strop.

Stara mati je vstopila. „Z Bogom pridejo,“ je rekla.

Premaknila se je mati v postelji. Za trenutek se je zavedla. Pogledala je na moževo posteljo. Na lice so ji prilezle solze. Pa jo je iznova objela tema. Bolje ji je tako, o, veliko bolje. „O, saj če odneso Franceta, ga prineso nazaj,“ je zamrmrala slabotno in zopet je strmela kot prej nezavestno v strop.

Danes zjutraj je delal Frančišek oporoko. Do skrajnosti je slab. Zaveda se še vedno. — In pisal sem mu pred eno uro pismo. Bral je moj list, in solze so mu lile po licu. „Recite gospodu učitelju,“ je naročil, „da me naj nikar ne obišče. Nalezal bi bolezen in težko bi bilo njemu in meni tudi. Recite mu, da se mu za vse prav presrčno zahvaljujem. Odpusti naj mi tudi, če bi ga bil kdaj razžalil. Povejte mu pa tudi, da se poslavljam od njega in njegovih. Tu se ne vidimo več.“

Ti dobra, zlata, prijateljska duša! Pravijo, da si v zadnjih trenutkih — toda jaz tega ne verjamem, ker ne morem — saj še misliš na prijatelja, še skrbiš zanj, še se bojiš zanj!

* * *

In zavzdignila je smrt svojo koso ter požela dozorelo setev. Prijatelja nimam več. Smrt je odplavala s Frančiškom v neznano deželo.

Ob 12. uri ponoči je bilo. V gluho noč je zazvenel glas in je zatrepetal. Do mojega stanovanja je priplaval. In takrat me je objelo nekaj, česar mi ni mogoče razodeti z besedo. Prijatelj si je zapel odhodnico prav tik pred smrtjo. Mrtvaški so bili ti glasovi:

„Lepa si, Marija, ni je tebi par!
Zvišana visoko si nad angele . . .“

To-le pesem, ki jo je toliko rad popeval, je zapel tik pred smrtjo. Bila je njegova poslednja pesem.

In zasolžili so se vsi okolo stoječi. Po obrazu nezavestne žene je sinila zopet neka luč: solze so se ji udrle, zaplakali so otroci — brez očeta.

Jim li nebo pusti vsaj mater?

Pogreb. Zvonovi pojo žalostno. Sem s pokopališča zvene glasovi nagrobnice. Vse polno ljudstva. Umrlega dragi pa vsi bolni . . .

Lažje mi je, ko sem napisal to-le zate, ljuba mladina. Prelil sem nekaj svojih čustev v tvojo nedolžno dušo. Ohrani jih zapuščenim sirotam!

Tebi, Frančišek, pa, ki si bil vzor pravega prijatelja — postavljam s temi vrsticami skromen spominek v „Zvončku“, ki si ga tako rad čital. Sladko spi!

Kaznovana sirovost.

Spisal *Mihael Levstik.*

Stojanov Tinče se je že leto dni učil za mesarja. Med tem časom se je naučil res marsikaj, posebno pa je znal preklinjati in sirovo ravnati z živino, ki je bila namenjena za klanje.

Nekega dne ga pošlje mesar po tele gor k Potokarju. Ko mu je Potokar v hlevu izročil tele in je ondi Tinče suval in pehal na vseh udih trepetajočo žival, preden ji je natvezel vrv okolo vratu, ga gospodar rahlo posvari: „Nikar tako, fant! Žival je vendar vredna usmiljenja, ker mora tako mlada v smrt!“

„Kaj vas to briga!“ ga oblastno zavrne Tinče in potegne za vrv, da se je tele zgrudilo na prednji koleni. „Aló, Sultan, primi!“ zavpije in robato zakolne, da bi pokazal svojo mesarsko mogočnost.

Pes, enako divji kakor njegov brezsrčni zapovednik, jame gromeče lajati ter vgrizne tele v zadnjo nogo. Prestrašena žival se v smrtnem strahu prihuli k nogam svojega krvnika, misleč, da bo ondi varna pred zverjo. A Tinče pritegne vrv, tele cepta za njim, in Sultan divje laja zadaj.

Kadarkoli je prišel nasproti kak človek, je vselej brezsrčni fantalin pehal tele, da je ječalo od groze, in ščeval psa, da je rjovel in popadal ubogo žival.

„Glejte, glejte, mesarjev Tinče!“ so se čudili ljudje, in na to je bil Tinče seveda jako ponosen.

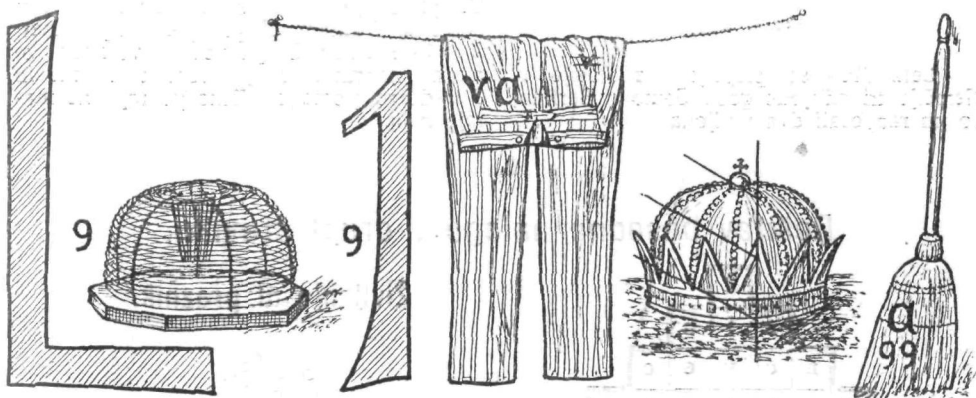
Treba je bilo iti čez deroč in globok potok ravno nad mlinom. A ker je bila brv precej široka, je Tinče brez strahu potegnil tele za seboj. Ko pride sredi brvi, ki je bila zgrajena ravno nad jezom, zapazi, da ga gledajo mlinarjevi. Hoteč pokazati svojo mesarsko veljavo, zakliče: „Aló, Sultan!“ In pes, ki je bil nekoliko zaostal, prilomasti po brvi in hropeč popade tele za nogo. Žival se prestraši in buškuje v vodo. Tinče se tega ni nadejal in ker se ni utegnil prijeti ob ograjo pri brvi, pa se v naglici tudi ni spomnil, da bi izpustil vrv, pade za teletom v jez. Tudi Sultan je planil v vodo, a se je držal teleta, ker je bil tako navajen in ga je tudi pritiral h kraju. Tinčeta pa je deroča voda vrgla pod jez, kjer je nesrečnik izginil v neznanško globok tolmun. Šele po dolgem, napornem iskanju so ga mlinarjevi našli in mrtvega izvlekli na suho.

„Saj se mi je zdelo,“ je dejal Potokar, ko je zvedel žalostno novico, „da zadene tega fanta prej ali slej kazen!“

Zastavica v podobah.

Priobčil *Fr. Rojec.*

Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

Stroj za pečačenje pisem.

Norvežan Krag je izumil stroj za pečačenje pisem. Stroj, ki ga žene elektrika, prepečati lahko v eni minuti 1800, torej v eni uri 108.000 pisem.

Hiša z 49 nadstropji.

V Novem Jorku gradi nekdo na 30 m dolgem in 23 m širokem prostoru hišo z 49 nadstropji. V tej velikanski hiši bo prostora za 2200 oseb.

Največji gozdi.

Srednja Afrika ima največje gozde. Z njimi je obrastena površina, ki je 4800 km dolga in 3000 km široka. Tudi v Ameriki so velikanski gozdovi.

Število zvezd.

Človek lahko ob jasnem vremenu našteje s prostim očesom okolo 4000 zvezd. Z dobrim daljnogledom, ki je dolg približno 1 m, vidimo že 60.000 zvezd. Z najnovejšimi zvezdoglednimi pripravami pa vidimo na nebeškem svodu gotovo 60 milijonov zvezd.

Lekarne na Ruskem.

Na Ruskem je 3824 lekarn, ki jih opravlja 1213 Poljakov, 1178 Židov, 559 Nemcev in le okolo 500 Rusov. Število lekarn je za velikansko rusko carstvo 10krat precej.

Štiristoletna želva.

V londonskem zverinjaku je poginila želva, ki je bila stara 400 let. To želvo so

leta 1500 prinesli Španci iz Amerike. Zelva je pojedla vsak dan toliko zelenjave kakor ena krava. Zadnja leta je bila bolna na želodcu.

Največ kožuhovine.

Največ kožuhovine za ves svet prihaja iz Rusije. Tamkaj — tako v evropski Rusiji kakor v Sibiriji v Aziji — pobijejo lovci na leto do 3 milijone hermelinov in 26 milijonov veveric.

Devetkrat novo mesto.

Mesto Martinaro v Kalabriji v Italiji je potres že osemkrat popolnoma razrušil. Na razvalinah so vselej sezidali popolnoma novo mesto. Tudi zadnji potres lanskega leta je Martinaro do tal razrušil. Tamkajšnji občinski svet je sklenil, da gradi na istem kraju novo mesto.

Ruske gosi.

Leta 1904. so pripeljali iz Rusije v Nemčijo tri milijone gosi. Samo v Berlinu so jih razpečali dva milijona.

Svetovni pridelek pšenice.

Leta 1904. so po vsem svetu pridelali 242.750.000 kvarterjev pšenice, leta 1905. pa 331.000.000 kvarterjev. En kvarter drži približno 3 hektolitre.

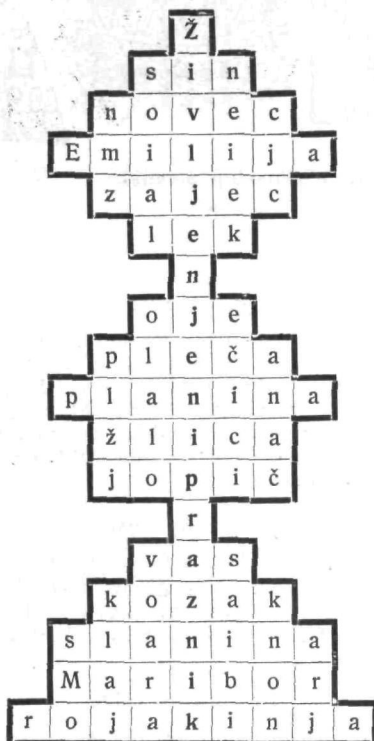
Čaj kitajskega cesarja.

Čaj, ki je namenjen kitajskemu cesarju, goje kar najbolj skrbno. Čaj raste v posebnem vrtu. Delavci morajo jako paziti nanj. Preden ga potrgajo, ne smejo jesti rib, da ne pokvarijo čaju prijetnega vonja. Delavci se morajo kopati trikrat na dan, berejo pa čaj v rokavicah.

Velikan.

Redkokdaj se pripeti, da bi bil kdo zaradi velikosti nesposoben za vojaka. To pa se je pripetilo pariškemu velikanu Hugonu. Velikan Hugo (beri Ūgó) meri 2 m 29 cm. Ako bi ga vzeli k vojaku, bi morali napraviti zanj posebno obleko in 3 m dolgo posteljo. Zato pa rajši ne marajo zanj.

Rešitev besedne naloge v drugi številki.

Življenje ni praznik.

Prav so jo rešili: Tonček, Stanko in Franci Svetina, dijaki v Mariboru; Micjka Osterc, Rezica Kolmanič, Minka Šantl, Jela, Vanda in Marija Osterc, učenke V. raz, II. odd. pri Sv. Križu na Murskem polju.

